Husmannsplassen Gevikstøen på Ekne

Sivert og Hannas liv og levnet, og litt om tiden etter det

Gevikstøen på 1930-tallet. Da var husmannsplassen blitt til selveierbruk. Stuelåna ble oppsatt i 1930, fjøset i 1927. Naustet er sannsynlig av eldre dato. Helt til høyre ser man revegården.

Da mine oldeforeldre Sivert og Hanna Jønvik overtok Gevikstøen som husmannsplass i 1885, var den allerede en eksisterende husmannsplass under gården Gevik på Ekne.

I en folketelling i 1801 så har gården Gevig hvor Christian von Klein er «*Huusbonde»* med yrke «*Capitaine af infanteriet, comp. Chef, selveier og beboer»,* to «*Huusmand med jord».* Det er ikke urimelig å anta at Gevikstøen er en av disse husmannsplassene.

I 1845 bodde Peter Christoffersen (f. 1812), gift med Martha Johnsdatter, (f. 1805) sammen med barna Anders 15 år, John 5 år, Gunhild 5 år, Jorid 3 år, Lorentse 2 år og Peter ½ år i Gevigstøen.

I folketellingen fra 1865 bodde de samme plassfolka i det som nå kalles bare Støen, sammen med sønnene Joris (samme som John i 1845?) Krestian Petersen 24 år og Johan Petersen 16 år og fosterdatter Anna Eliasdatter 3 år. Hva som har skjedd med de andre barna utenom John/Joris som bodde her også for 20 år siden, vites ikke.

Husmannsplassen hadde i 1865 en «*Utsæd*» på «*by1/8, ha3/4, po3*» (dvs. det ble sådd 1/8 tønne bygg, 3/4 tønne havre og satt 3 tønner med poteter). Av husdyr hadde de «ku1, *få5, sv1*» (dvs. 1 ku, 5 sau og 1 gris).

I folketellingen i 1875 bodde Peter og Martha fortsatt i Gevikstøen, nå sammen med fosterbarnet Anna Bergitte Eliasdatter (f. 1863) som for 10 år siden og som «*Forsørges delvis af Fattigvæsenet»,* samt enda ei fosterdatter Karoline Martine Petersdatter (f. 1864 i Beistaden) som «*Forsørges af Faderen»*. De to sønnene som bodde hjemme i 1865 antas nå å ha flyttet ut. Sannsynligvis var Peter «*Husmand*» i Gevikstøen helt frem til 1885 da Sivert og Hanna med familie kom flyttende fra Ytterøen. Hva som videre skjedde med Peter, Martha og fosterbarna vites ikke.

Sivert og Hanna Jønvik. Årstall ukjent

Min oldefar døpt Sivert Andreas Nicolaysen ble født på gården Svarva i Inderøen i 1847 og flyttet, bare 1 år gammel, sammen med foreldrene Nicolay Nielsen og Serine Martha Sivertsdatter til Ytterøen. Der overtok de husmannsplassen Jønvigsvean under gården Jønvig. Her fikk Sivert etter hvert 3 nye søsken Ingeborg Olava, Iver og Niels Christian.

Min oldemor Hanna Jørgine Ingebrigtsdatter ble født på Myhrenget i Mosvigen i 1848 av foreldrene Ingebrigt Jensen og Hendrikka Johannesdatter. I folketellingen 1865 for Ytterøen finner jeg igjen Hanna som ”18 aarig *ug tjenestepige”* på gården Jønvig. Hanna hadde to søsken, Johan Arent Myhr og Ingebor.

Sivert og Hanna ble konfirmert samtidig i Ytterøen kirke i 1863, der begge allerede da er registrert i kirkeboka med etternavnet Jønvig. (Noe som kan tyde på at Hanna kom til Jønvig som tjenestepike før hun ble konfirmert). De ble gift samme sted i 1875, og fikk sønnene Johan Henrik (min bestefar f. 1874), Nikolay (f. 1876) og Sakarias (f. 1879).

I 1885 flyttet så Sivert og Hanna sammen med sønnene og Sivert sin mor Serine, som nå er blitt enke, til Ekne for å overta Gevikstøen som nye husmenn. I tinglysningen finner jeg: «*Husmandskontrakt fra Chr. Gevik til Sivert Nicolaisen paa en plads «Gevikstøen» paa hans og kones levetid, dat. 14/1, tingl. 17/3 1885».* Senere fikk de også sønnene Hans Sigurd (f. 1887) og Johannes (f. 1890).

Som ung ble jeg fortalt at da Sivert og Hanna kom til Gevikstøen, så fraktet de med seg og satte opp ei stuelån de hadde tatt ned på Hannas fødested i Mosvik. Hva som skjedde med de husene som stod i Gevikstøen før det, vet jeg ikke.

I en folketelling i 1900 bodde nå i Gevikstøen: Sivert N. Jønvik («*husmand med jord og fisker*») og Hanna Jønvik («*husmandskone*») sammen med sønnene Henrik S. Jønvik («*søfarende*») og Johannes S. Jønvik («*søn*»). Siverts mor Serine døde i Gevikstøen i 1897, og ble sannsynlig fraktet tilbake til Ytterøya og begravet der sammen med sin mann Nicolay.

Her har nå sønnene Nikolay, Sakarias og Sigurd flyttet hjemmefra. Nikolay utdannet seg til styrmann og flyttet til Trondheim hvor han senere ble gift med Signe Mølbach fra Valdersund. Sakarias emigrerte til Amerika i 1900, 21 år gammel. Hva som videre skjedde med han kjenner jeg ikke til. Sigurd finner jeg igjen i folketellingen 1900 som «*Gjætergut»* på gården Haugan vestre i Skogn, bare

13 år gammel. Senere ble han gift med Hilda Marie Lian fra Leksvik, og bygde heimen Nordstrand noen hundre meter øst for Gevikstøen. Sigurd livnærte seg og sin etter hvert store familie som eier og skipper på jekta Hilda. «Litjguten» Johannes fortsatte å bo hjemme som ugift.

I 1902 ble så min bestefar Henrik gift med Jensine Helene Johansdatter født i 1878 av foreldrene Johan Larsen og Hansine Oline Hansdatter i Skogn. De fikk etter hvert mange barn, slik at en ny folketelling i 1910 viser at: Sivert Jønvik («*husmand med jord og fisker»*), Hanna Jønvik (*«husmandskone»*), Johannes Jønvik (*»søn og fisker»*), Henrik Jønvik (*«inderst* og fisker»*), Jensine Jønvik (*«inderstkone»*), Signe Jønvik f. 1902 (*«datter»*), Harald Jønvik f. 1904 (*søn»*), Ingemar Jønvik f. 1906 (*«søn»*) og Halfdan Jønvik f. 1908 (*«søn»*) da bodde i Gevikstøen. Senere fikk de tre nye barn mens de bodde der; Helga f. 1911, Magnhild f. 1913 og Alvhild f. 1916. Altså livnærte de seg alle av det jorda, fjøset og ikke minst det sjøen kastet av seg. Ikke videre «fett», skulle man tro, og temmelig trangbodd også, men de hadde det de trengte av mat.

I 1918 flyttet så mine besteforeldre Henrik og Jensine sammen med de syv barna for å overta Vestrumsholmen som husmannsplass under gården Vestrum nordre. Hvordan det gikk videre med dem, står beskrevet i «*Husmannsplassen Vestrumsholmen på Ekne. Henrik og Jensines liv og levnet*».

Hanna døde i 1917 og Sivert i 1920, begge i Gevikstøen, og de ligger begravet sammen på Gevik kirkegård.

Og her slutter da egentlig historien om husmannsplassen Gevikstøen, og Sivert og Hannas liv og levnet.

Men tiden og livene i gikk jo videre i Gevikstøen.

*) En **inderst** var en person som leide rom eller hus hos andre og hadde egen husholdning. Begrepet ble brukt i bondesamfunnet fra midten av 1600-tallet til først på 1900-tallet. Ordet sier ikke i seg selv noe om personen sosiale status, idet også personer fra de øverste sosiale lag kunne være inderster. De aller fleste tilhørte dog de laveste sosiale lagene i samfunnet. Inderstene hadde ikke jord å bruke, og de livnærte seg som regel ved å utøve et håndverk eller ved å ta arbeid på gårdene. Inderster var ofte eldre enslige mennesker, enten ugifte eller enker og enkemenn som eventuelt hadde noen barn hos seg. Framover på 1800-tallet ble det vanligere at unge ektepar med små barn hadde status som inderster. En husmann måtte ha bondens tillatelse for å kunne ha folk "inderst" på husmannsplassen.

Johannes Jønvik hjemme på kåret i Støa på 1950-tallet

Etter sin fars død i 1920 bodde så Johannes alene tilbake i Gevikstøen. I og med at husmannskontrakten gikk ut ved Siverts død, fikk Johannes kjøpe Gevikstøen med hus og jord (på ca. 20 mål) av Trygve Grav, den gang eier av Gevik, for den nette sum av kr. 5 000.

Kjøpekontrakten er skrevet med sirlig håndskrift av Trygve selv, og lyder som følger:

Kontrakt

Undertegnede Trygve Grav og Johannes Jønvik har dags dato indgaaet saadan overenskomst: At jeg Trygve Grav selger til Johannes Jønvik min eiendom Jønvik (tidligere Gevikstøen) samt et stykke skog ca. 5 maal beliggende like ved eiendommens østre side, og begrændses i nord av sjøen, i øst av en bergrygg, og i syd av en sti mællem Jønvik og Nordstrand paa følgende betingelser:

Kjøpesummen som er fastsat til Kr. 5000 fem tusinde Kroner kan ikke av sælgeren forlanges udbetalt før kjøperen har faat et paatænkt laan i Boligbanken og skal imidlertid kjøperen betale 5 % rente til sælgeren.

Kjøperen skal selv holde gjærder omkring eiendommen i lovforsvarlig stand mod gaarden Geviks udmark.

Udgifterne ved matrikulerinng og tinglæsning vedkommende denne parsel deles ligt mellem parterne.

Selgeren forbeholder sig ret til at ta grus i den til denne eiendommen hørende strand til vedlikehold av gaarden Geviks veier.

Gevik 15/6 1920

som selger		*som kjøper*
Trygve Grav	*til vitterlighed*	*Johannes Jønvik*
	Martha Grav	

Skjøtet er tinglyst den 17/2 1921 slik:

Skjøte

Undertegnede Trygve Grav skjøter og overdrar herved den fra min gaard Gevik i Skogn tinglag gnr. 162 br.nr. 1 til arbeiderbruk fradelte parcel Jønvik gnr. 162 bruksnr. 3 til Johannes Jønvik for en kjøpesum av Kr. 5000,00 fem tusinde kroner som er avgjort paa omforent maate.

Thi skal arbeiderbruket Jønvik med tilhørende herligheter og rettigheter herefter tilhøre Johannes Jønvik som eiendom, idet jeg for salget blir hans hjemelsmand.

Ekne den 1/2 1921

Trygve Grav

Til vitterlighet *Johan Arnt Myhr* *Martha Grav*

På småbruket som fra nå av heter Jønvik, men hvor Støa fortsatt ble brukt i dagligtale, bygget så Johannes seg et nytt stuelån i 1930, for øvrig samme huset står der i dag. Den gamle stuelåna som stod like ovenfor den nye, ble da revet. Fjøset ble bygget rundt 1927. Naustet er av enda eldre dato. I tillegg ble en revegård satt opp noe senere nord for husene.

I tiden fra først på 1930-tallet bodde også Johannes sin niese Helga sammen med mannen Olin delvis i Støa. Olin var i perioder på fiskefeltet med fiskeskøyta Prøven. Slik at de da bodde i Støa eller på Sula alt etter hvor fisket foregikk, sammen med etter hvert flere tilkommende barn. Like før krigen (ca. 1940) bygget de seg sin egen heim Rabben i Støabukta. I en periode bodde også Johannes sin tante Ingeborg (Innjbør i dagligtale) der, for å hjelpe Johannes med husholdning og fjøsstell.

Halfdan Jønvik i blomsterenga i sin pure ungdom. Årstall ukjent.

Under krigen kom så min far Halfdan som fortsatt var ugift flyttende til Støa. Etter sigende bla. for å «*hjølp Johannes med ræven*». Johannes drev nå med litt pelsnæring i tillegg til fiske og småbruksdrift.

Liv og Halfdan Jønvik ble gift 1947 i Ekne kirke

Etter krigen kom det på nytt kvinnfolk til Støa. I 1947 giftet Halfdan seg med Liv Johanne Flem (f.1913 på Flemsøya i Møre og Romsdal). På løpende bånd kom så fire barn til verden: Annfrid Pauline (f.1948), Jens Henrik (f.1950), Odd Inge (f.1952) og Lillian Helen (f.1954).

Mine foreldre kjøpte Støa i 1956, og Johannes flyttet da på kåret. I kjøpekontrakten står det blant annet:

«*Selgeren forbeholder seg på sin levetid å disponere fritt over de to loftene over nordre stue og adgang til bruk av østre inngang, adgang til bruk av kjeller, mørkloft og ytre rom. Likeså forbeholder selgeren seg fri bruk av naustet og garnhenget og den nødvendige plass rundt begge dele. Selgeren skal ha det han trenger til eget bruk av matpoteter og avkastning av 2-to epletrær i østre hjørne av hagen. Selgeren skal ha førstehjelpspleie i sykdomstilfelle. Av innboet som finnes i stuebygningen forbeholder selger seg: 1 seng, 1 rundbord, 1 kråskap, 6 stk. brunbeisede stoler og 1 divan med skinntrekk, resten av innboet i bygningen tilfaller kjøperen, dog skal selgeren ha rett til ytterligere å beholde ting av innboet som han finner å ha bruk for.*»

Johannes var en nytenkende og moderne mann. Han var nysgjerrig på alt nytt, og gikk tidlig til anskaffelse av nymotens hjelpemidler etter hvert som de kom på markedet. Telefonen kom tidlig til Støa, til hjelp og nytte også for naboer. Når det så ble innlagt strøm på slutten av 1940-tallet, var det mye nye kjekke hjelpemidler som gjorde hverdagen enklere å leve. Johannes måtte prøve disse. I 1963 kom også TV-apparatet til Støa. Dette ble satt nede i stua hos oss slik at vi barna kunne se på prøvebilde, gullfisk, Televimsen og barne-TV i «snøvær» (forholdene for fjernsyn var nok så som så da signalene fra TV-senderen på Vassfjellet i Melhus var heller ustabile). Her kan også nevnes at bilvei til Støa først kom rundt 1952. Før det gikk det en gangsti i skillet mellom Gevika og Støa, gjennom

skogen forbi Nordstrand og videre til Haugsandbukta der bilveien i Sjøgrenda gradvis vokste vestover.

Jeg har mange gode minner om Johannes fra min oppvekst, der han stadig vekk gikk mellom huset og naustet, ofte syngende og trallende og bærende på «flaggermusa» (oljelampe) i mørketida. Der han satt hjemme på loftet eller i naustkammerset og «bandt og bøtt» garn, tok en trall og tidvis «snakka med husnissan». Eller når jeg var med han på «sjøn» og på «dræ vet», der vi rodde og seglet med geitbåten eller færingen for å «fesk». Og der han «dro på bøgda» med trillebåra for å selge dagens fangst. Det var mange fruer rundt på gårdene i Ekne som ventet på at Johannes skulle dukke opp slik at fiskemiddagen kunne reddes. Eller når jeg våknet opp om søndagsmorgenene og kjente lukten av nystekte «feskballj» med mye muskat……. Ja, det var tider det.

Johannes døde hjemme i sin egen seng på kåret i Støa i 1965, og ligger begravet på Gevik kirkegård.

Min far Halfdan døde i 1996 og min mor Liv i 2003. Begge fikk bo hjemme til de døde, og ligger begravet sammen også på Gevik kirkegård.

I 1981 kjøpte undertegnede Støa. Den blir i dag flittig brukt som fritidsbolig for familien.

Kilder:

Folketellinger og kirkebøker fra Statsarkivet

Skogn Historie, Markabygda/Ekne, bind VIII fra 1979

Ispedd hukommelse fra egen oppvekst